

RECENZIJE

JOSEPH RATZINGER, Uvod u kršćanstvo. Predavanja o apostolskom vjerovanju. Preveo dr. Ivo Stipičić OP. Izd. Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970.

Praznina koja je nastala prisilnom poslijeratnom šutnjom teoloških izdanja kod nas stvorila je potrebu da se što hitnije našoj kršćanskoj javnosti pruže temeljite i sigurne teološke studije koje bi omogućile da se s manje šokova shvati i prihvati razvoj teologije u ostaloj Crkvi te da se ujedno dade uvid u problematiku, težnje, putove i domete današnje teologije. Ratzinger je teolog koji nastoji biti u sredini, graditi mostove između starih formulacija vjerovanja i novih interpretacija vječnih istina. Baš zato bi mogao u ovom trenutku našeg teološkog naprezanja biti prilog okupljanju svih duhova raznih teoloških nazora na objektivnom promatranju i studiranju suvremene teološke problematike.

Ratzinger si je postavio smion zadatak. »Ono što je gotovo pred pola stoljeća... majstorski postigao Karl Adam svojom knjigom 'Bit katolicizma' (Wesen des Katholizismus), to bi sada, u izmijenjenim uvjetima naše generacije, htjela postići i ova knjiga.« (8) Kariu Adamu pak nepo-bitno »pripada prvenstvo među religioznim piscima iza svjetskog rata, da je u svojim djelima (Wesen des Katholizismus, 4 izd., Düsseldorf; Jesus Christus, 4 izd., Augsburg) misaono otkrio široj javnosti osobu Kristovu i njegovog mističkog tijela, Crkve« (Pogovor knjizi, Dr. K. Adam, Krist u svijetu, Senj 1940). Dosadašnji uspjeh Ratzingerove knjige dokazuje da je autor pogodio potrebu današnje generacije i postigao željeni cilj.

Autor s pravom gotovo petinu svoje knjige posvećuje riječima apostolskog vjerovanja »Vjerujem — Amen«. Proces vjere ne kreće se u smjeru znati-djelovati (47). Vjera je u biti smion skok naprijed (28), povjerljivo predanje osobnom Bogu. Iz

tog susreta i povjerenja nastaje vjernikovo djelovanje kao odgovor na osobni odnos s Bogom. Steta da autor nije opširnije razradio osobni karakter vjere. Vjera nije ideja, nego životni odnos dviju osoba. »Crkva, pa i kao cjelina, posjeduje vjeru uvijek samo kao 'symbolon', kao otkinutu polovinu, koja samo tako kazuje istinu što nadilazi samu sebe ukazujući na beskonačnost, na nešto posve drugo. Vjera kao trajno čovjekovo samonadilaženje prodire do Boga jedino beskrajnomo razlomljenošću simbola« (73). Pred idejom se gubi životna dramatika, ona ne traži neizbježnu odluku, nju možemo nezainteresirano mimoići. Pred osobom smo nemoćni. Ona predstavlja za nas istovremeno transcendentiju — možemo je upoznati samo njezinom vlastitom samoobjavom — i istodobno nas egzistencijalno izaziva, jer je baš zbog svoje transcendentije granica s kojom se sukobljuje naš logos. Pred osobom mora čovjekov um ili pokleknuti ili je ubiti. Da je autor još više razradio taj osobni aspekt vjere, koji je bitan u kršćanstvu, mnoge bi stranice djela pored idejne dubine i misaone razrađenosti dobile dimenziju koja je današnjem čovjeku pristupačnija. On bi tad još više ostvario nakanu knjige: »Ona želi pomoći da se vjera ponovo shvati kao omogućenje istinske čovječnosti i u našem današnjem svijetu, ona je želi nanovo protumačiti pazeći na to da je ne pretvori u besadržajan govor koji tek s mukom može prikriti potpunu duhovnu prazninu« (8). Pa i tamo gdje je autor naglašavao osobni karakter kršćanske vjere, djeluje to više umski i hladno nego egzistencijalno. No takva obrada knjige tražila bi, nesumnjivo, i drugi naslov knjige. Ne bi tad dostajao »uvod u kršćanstvo«, ali niti »uvježbavanje«, kako bi to htio J. Steinmetz (usp. Geist und Leben 42/1969, 233), nego možda »susret u kršćanstvu«. Jer kršćanstvo je prije život u kom se odvija susret s Bogom. Taj susret ne može pak postojati bez komunitarne komponente, odnosa s ljudima oko nas, kako to pravilno naglašava i Ratzinger (68). Ratzingerovo se djelo doima više u smislu »vjerovanja« nego »vjere«.

U tri dijela razvija tada autor apostolsko vjerovanje: Bog, Isus Krist, Duh i Crkva. On to čini većinom na način koji zaista fascinira.

Posebno je interesantno poglavlje u kojem Ratzinger obrađuje putove Kristologije. Koncentraciju misli na teologiju utjelovljenja s katoličke strane i na teologiju križa s protestantske strane pokazuje autor kao lako sagledive polaritete. Teologija utjelovljenja teži k statičkom i optimističkom gledanju stvari i čovjekov grijeh prikazuje kao prijelazni stadij podređena značenja. Teologija križa dovodi pak do dinamičko-aktualnog poimanja kršćanstva te kritički promatra svijet. Ratzinger spaja obje suprotne točke u pojmu exodusa, koji je služenje (205). Krist je čovjek za druge (226). Autor govori o skrivenosti Krista u svijetu, o Božjoj šutnji, o nekoj vrsti Božje smrti u svijetu (270), o Bogu koji je posve drugačiji (229). On shvaća ujedno religije kao nešto bitno različito od kršćanstva (257). Stoga je šteta da je tako olako prešao preko problematike »nereligioznog kršćanstva« (17). »Nereligiozno kršćanstvo« shvaća na ime Kristologiju upravo na gore naveden način, a istovremeno se bitno razlikuje od »teologije Božje smrti«.

Shvaćanje »razlomljenosti simbola« kao »otkinute polovine vjere« čuva inače autora od prebrzih i površnih zaključaka. Zato ovo djelo ima posebnu šansu da bude uzeto ozbiljno.

Hrvatski prijevod Ratzingerova djela u cjelini je vrlo dobar. No nijedno ljudsko djelo nije savršeno. Treba i ovdje primijetiti da se čini kao da se ponekad doslovnom prijevodu ili »kovanicama« žrtvovala jasnoća pojedinih pojmova. Moglo bi se tako ozbiljno pitati da li je njemački izraz »Anrufbarkeit« sretno preveden sa »dozivnost« (105), ili »Mitexistenz« sa »suživljenje« (107), a »Mitvollzug« sa »suživljavanje« (126)? Ili, ako se već pristupilo stvaranju novih hrvatskih izraza, što je nužno za naš teološki rječnik, zašto se onda »Selbstwerdung« prevodi s »nastajanje samo od sebe« (141) umjesto sa »samonastajanje«? Ili zašto se nove »kovanice« nisu principijelno provele, jer nešto kasnije npr. izraz »An-

rufbarkeit« nalazimo preveden s »mogućnost dozivanja« (107)? Slično bi se moglo primijetiti i za prevođenje formule iz apostolskog vjerovanja, koja na njemačkom jeziku kao ustaljena formula glasi »abgestiegen zuder Hölle«, a na hrvatskom »sašao nad pakao«. U knjizi je u naslovu prevedena sa »spustio se do pakla« (268), a njemački izraz »Höllenabstieg« sa »silazak nad pakao« (271). Zašto je trebalo mijenjati ustaljenu formulu »sašao nad pakao«, kad se iz konteksta i iz upotrijebljenog izraza »silazak nad pakao« može zaključiti da za to ne postoji neki teološki razlog? Dok prijevod njemačke riječi »unerhört« sa »neviđen« (127), što je očito nehotičan previd, i dodani tekst »zavladala je grobna tišina« (270), jer ga nema u njemačkom originalu, ne mijenjaju bitno smisao rečenice i teksta, to se ne bi moglo reći za njemački izraz »ein entscheidendes neues Stadium«, koji je preveden s »odlučno novi stadij« (105) umjesto »odlučni novi stadij«.

Moramo na koncu ipak priznati da sve ove primjedbe jedva diraju u cjelovitost inače vrlo dobro prevedenog hrvatskog teksta i da naše priznanje pripada prevodiocu, koji se odlučio na tako delikatno pothvat, koji zbog teških njemačkih formulacija traži nevjerovatno strpljiv rad i koncentraciju.

Izdavanjem Ratzingerove knjige »Uvod u kršćanstvo« pružena je našim kršćanskim intelektualcima, laicima i svećenicima, mogućnost da prodube svoju vjeru i čitanjem djela steknu novu, svježiju i suvremenu teološku kulturu. Poželjeli bismo da se što više ovakvih djela pojavi u našim knjižarama.

Tomislav Ivančić

NASA VJERA. Informacije za odrasle, I. dio: Pisma 1—6. Izdao Nadbiskupski ordinarijat Rijeka, 1970.

Među teozolozima i klerom sve više sazrijeva misao da glavninu našega ketehiziranja treba posvetiti *odraslima*. Do sada smo — u veoma pohvalnoj brizi za djecu i mladež — bili jednostrano orijentirani prema mladima. Držali smo se one »na mladima svijet ostaje«, a zaboravljali smo da